

Expositio in Psalmos Κυρίλλου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας εἰς τοὺς ψαλμούς.

Ἱεροὶ μὲν λόγοι καὶ τῶν θείων ἄθροισις μαθημάτων εὐκλεᾶ τοῖς εἰρηκόσιν περιποιοῦσι τὴν ὄνησιν, Κρεῖσσον γὰρ σοφία λίθων πολυτελῶν, πᾶν δὲ τίμιον οὐκ ἄξιον αὐτῆς ἐστίν. χρῆναι δὲ οἶμαι πονεῖν καὶ μάλα προθύμως ἔν γε δὴ τοῖς οὕτως ὀνησιφόροις, ὄκνου τε εἶναι καὶ ῥαθυμίας κρείττονα τὸν ἀξιαγάστων ἐρῶντα πραγμάτων· οὐ γὰρ τοῖς εἰωθόσιν ἀναπίπτειν εἰς ῥαθυμίαν ἀλώσιμα γένοιτ' ἂν τὰ ἐξαιρετα τῶν κατορθωμάτων, ἀλλὰ τοῖς ἰδροῦν ἐθέλουσι περὶ αὐτῶν. ἔνθεν τοι κάγω παρατέθηγμαί καὶ νῦν ἐπὶ γε τὸ δεῖν ὀλίγα ἄττα κατὰ δύναμιν καὶ εἰς τὴν τῶν ψαλμῶν ἀφηγήσασθαι βίβλον, σφόδρα γὰρ αὐτὴν θαυμάσας ἔχω. γεγράφασι μὲν ἤδη προφθάσαντές τινες, λείπει δὲ οὐδὲν γύμνασμα θεοφιλῆς καὶ ἡμῖν γε προβαλέσθαι τὴν συγγραφὴν.

Πᾶσα μὲν οὖν γραφὴ θεόπνευστος καταπλουτεῖ τὸ ἐπωφελές, ἀπευθύνει γὰρ εἰς τὸ τῷ Θεῷ δοκοῦν, καὶ τῆς ἐξαιρέτου ζωῆς ἀκριβῆ τὴν εἶδησιν ἐνεργάζεται· ἐξαιρέτως γε μὴν ἢ τῆς μελωδίας συγγραφὴ μονονουχὶ καὶ καταμεθεῖ τοῖς περὶ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος Χριστοῦ διηγήμασι, καὶ τὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως μυστήριον λεπτῶς τε καὶ κατερρινημένως προαναφωνεῖ παραλιμπάνουσα τῶν γεγονότων τὸ σύμπαν οὐδέν. πάντα γὰρ ἀφηγεῖται σαφῶς, τὰς τε τοῦ Σωτῆρος διδασκαλίας καὶ αὐτὰς δὲ τὰς θεοσημείας, καὶ προσέτι τούτοις τὰς εἰς αὐτὸν γεγενημένας τῶν Ἰουδαίων παροινίας, τὸν σταυρὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, τοὺς ὄνειδισμοὺς καὶ τὸν μυκτηρισμὸν, τὴν εἰς ἄδου κάθοδον, τὴν λύτρωσιν τῶν κάτω πνευμάτων, τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν, τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀναφοίτησιν, τὴν ἀπόστασιν τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, τὰς συμφοράς, τὴν ἄλωσιν τῆς Ἱερουσαλήμ, τὴν ἐπὶ παντὶ τῷ ἔθνει γεγενημένην ἀποστροφὴν, τὸ κατάλειμμα τὸ περισσεω σμένον, τῶν ἀγίων ἀποστόλων τὴν ἀνάρρησιν, τὴν πνευματικὴν ἱεουργίαν, τὴν τῶν ἐθνῶν κλησιν, τὴν ἐπομένην μετὰ τοῦτο τοῦ Ἰσραὴλ διὰ πίστεως ἐπιστροφὴν, τὰς εἰς ὕστερον τοῖς ἀγίοις ἐσομένας τιμὰς, τὴν ἄνω πόλιν, τὴν εἰς ἀφθαρσίαν ἀναδρομὴν τῶν ἀπὸ γῆς σωμάτων· καὶ ἅπαξ ἀπλῶς πᾶν ὅπερ ἐστὶν εἰς ὄνησιν τε καὶ σωτηρίαν τελοῦν τοῖς ἐντευξομένοις, τοῦτο σαφῶς τε καὶ ἀπλανῶς καὶ ὡς ἐξ ἀγίου Πνεύματος ἀφηγεῖσθαι σκοπὸς αὐτῆ. Ἰστέον δὲ ὅτι προφήτης ὑπάρχων ὁ θεσπέσιος Δαυὶδ καὶ εἰδὼς ὅτι ὄρκω ὤμοσεν αὐτῷ ὁ Θεὸς ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας αὐτοῦ καθίσει ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, καθὼς γέγραπται, τοῖς περὶ Χριστοῦ διηγήμασιν ἐμφιλοχωρεῖ. ἐντεῦθεν οἶμαι παρελθεῖν αὐτὸν καὶ εἰς γε τὸ δεῖν ὡδὰς συντιθέναι καὶ μέλη δοξολογίας, καὶ οὐκ ἀπαδόντως τῷ νόμῳ τὸ χρῆμα ἐπράττετο. προστέταχε δὲ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο

, καὶ γοῦν τὸν ἐφ' ἐκάστη θυσία τεθεσμοθέτηκε τρόπον. διαμέμνηται δὲ καὶ θυσίας αἰνέσεως, ἣν καὶ ὀνομάζει σωτηρίου, γέγραπται γὰρ ὅτι Ποτήριον σωτηρίου λήψομαι καὶ τὸ ὄνομα Κυρίου ἐπικαλέσομαι. ἔφη δὲ οὕτω ὁ Θεὸς πρὸς τὸν ἱεροφάντην Μωϋσέα· Οὗτος ὁ νόμος θυσίας σωτηρίου, ἣν προσοίσουσι Κυρίῳ. ἐὰν μὲν περὶ αἰνέσεως προσφέρῃ αὐτήν, καὶ προσοίσει περὶ τῆς θυσίας τῆς αἰνέσεως ἄρτους ἐκ σεμιδάλεως ἀναπεποιημένους ἐν ἐλαίῳ καὶ λάχανα ἄζυμα κεχρισμένα ἐλαίῳ καὶ σεμίδαλιν πεφυραμένην ἐν ἐλαίῳ· ἐπ' ἄρτοις ζυμίταις προσοίσει τὰ δῶρα αὐτοῦ ἐπὶ θυσία αἰνέσεως σωτηρίου. καίτοι προστέταχεν ἐναργῶς ἐν ἑτέροις ἀπροσκόμιστον εἶναι τῷ Θεῷ τὸ ἐζυμωμένον· ἔφη γὰρ οὕτως, ὅτι Πᾶσαν ζύμην καὶ πᾶν μέλι οὐ προσοίσετε τῷ Θεῷ. δῶρον ἀπαρχῆς προσοίσετε αὐτά, ἐπὶ δὲ τὸ θυσιαστήριον οὐκ ἀναθήσεται εἰς ὄσμην εὐωδίας τῷ Κυρίῳ. εἶτα πῶς ἐπ' ἄρτοις ζυμίταις ἢ τοῦ σωτηρίου καὶ ἢ τῆς αἰνέσεως τελεῖται θυσία; μυστικὸν ἔχει τὸν λόγον·

προανεφώνει γὰρ ὁ νόμος, ὅτι τοῖς ἐξ ἔθνων ἀναμιξ ἔμελλον οἱ ἐξ Ἰσραὴλ πιστεύσαντες τὰς τῆς αἰνέσεως θυσίας προσκομίζειν τῷ Θεῷ.

Ἡὺρητο τοῖνυν ἐκ νόμου τὸ χρῆμα, τὸ δοξολογεῖσθαι φημι τὸν τῶν ὄλων Θεὸν ἐν τῷ ἀγίῳ ναῶ· ἐτετάχατο δὲ εἰς τοῦτο χοροὶ τε καὶ χοροστάται, ὧδοι καὶ ἱεροψάλται ἀπὸ τῶν υἱῶν Λευὶ, ἀνεκόμεζόν τε τὰς εἰς Θεὸν ὑμνωδίας πρωῖ τε καὶ ἐν ἑσπέρα καταθυομένων τῶν ἀμνῶν καὶ θυμιωμένου τοῦ λεπτοῦ καὶ συνθέτου θυμιάματος. γέγραπται γὰρ ἐν τῇ Ἐξόδῳ οὕτως· Καὶ ταῦτά ἐστιν ἃ ποιήσεις ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου· ἀμνοὺς ἐνιαυσίους ἀμώμους δύο τὴν ἡμέραν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐνδελεχῶς, κάρπωμα ἐνδελεχισμοῦ τὸν ἀμνὸν τὸν ἕνα ποιήσεις τὸ πρωῖ, καὶ τὸν ἀμνὸν τὸν δεύτερον ποιήσεις τὸ δευτερόν. περὶ δέ γε τοῦ θυμιάματος οὕτως ἔφη· Καὶ ποιήσεις θυσιαστήριον θυμιάματος ἐκ ξύλων ἀσήπτων. προσεπάγει δὲ τούτοις· Καὶ καθίσει ἐπ' αὐτῷ λεπτὸν τὸ πρωῖ πρωῖ, ὅταν ἐπισκευάζῃ τοὺς λύχνους· ὄψέ, θυμιάσει ἐπ' αὐτοῦ θυμιάμα ἐνδελεχισμοῦ διαπαντὸς ἐναντίον Κυρίου εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν. καὶ ἡ μὲν τῶν ἀμνῶν θυσία κατασημαίνον ἐν τὸν δι' ἡμᾶς καὶ ὑπὲρ ἡμῶν τεθῆσθαι Χριστὸν καὶ εἰς ὁσμὴν εὐωδίας ἀνακεκομίσθαι τῷ Θεῷ καὶ Πατρί· ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ λεπτοῦ καὶ συνθέτου θυμιάματος ἀναφορὰ τοῦτο δὴ πάντως ὑπεμφαίνον ἐν, ἐνδελεχῆς γὰρ καὶ ἀδιάλειπτος ἡ θυσία· αἰεὶ γὰρ εὐώδης νοητὸς ὁ Ἐμμανουήλ, ὁσμὴ τῆς γνώσεως ὧν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, καὶ μεστήν αὐτοῦ τὴν ἀγίαν ἀποφαίνων σκηνὴν τουτέστι τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἦδον τοιγαροῦν, ὡς ἔφην, τῆς τῶν ἀμνῶν θυσίας ἐπιτελουμένης, καὶ ἐφ' ἀπάσαις δὲ ταῖς ἐτέραις θυσίαις ἀρμοδίως ἐκάστη κατὰ τὸ εἶκόσ· γέγραπται γὰρ οὕτως ἐν τῇ πρώτῃ Παραλειπομένων· Καὶ οἱ Λευῖται ἦσαν αἵροντες τὴν σκηνὴν καὶ πάντα τὰ σκευῆ αὐτῆς εἰς τὴν λειτουργίαν αὐτῆς· ὅτι καὶ ἐν τοῖς λόγοις Δαυὶδ τοῖς ἐσχάτοις ἐστὶν ὁ ἀριθμὸς τῶν υἱῶν Λευὶ ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω, ὅτι ἔστησεν αὐτοὺς ἐπὶ χεῖρα Ἀαρὼν τοῦ λειτουργεῖν ἐν οἴκῳ Κυρίου ἐπὶ τὰς ἀύλας καὶ ἐπὶ τὰ παστοφόρια, καὶ ἐπὶ τὸν καθαρισμόν πάντων τῶν ἀγίων, καὶ ἐπὶ τὰ ἔργα λειτουργίας οἴκου τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως, εἰς τὴν σεμίδαλιν τῆς θυσίας, καὶ εἰς τὰ λάγανα τὰ ἄζυμα, καὶ εἰς τήγανον, καὶ εἰς τὴν πεφυραμένην, καὶ εἰς πᾶν μέτρον· καὶ τοῦ στήναι πρωῖ τοῦ αἰνεῖν καὶ ἐξομολογεῖσθαι τῷ Κυρίῳ, καὶ οὕτως τὸ ἑσπέρας· καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ἀναφερομένων ὀλοκαυτωμάτων τῷ Κυρίῳ ἐν τοῖς σαββάτοις καὶ ἐν ταῖς νεομηνίαις καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς κατὰ ἀριθμὸν, κατὰ τὴν κρίσιν ἐπ' αὐτοῖς διὰ παντὸς τῷ Κυρίῳ.

Ὅτι δὲ ἀπόλεκτοὶ τινες ἦσαν τῶν ἐξ αἵματος Λευὶ τεταγμένοι πρὸς τὰς ὠδὰς, πιστώσεται πάλιν τὸ γράμμα τὸ ἱερόν, ἔχει γὰρ οὕτως ἐν ταῖς Παραλειπομέναις· Καὶ ἔστησε Δαυὶδ ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἄρχοντες τῆς δυνάμεως εἰς τὰ ἔργα τοὺς υἱοὺς Ἀσάφ καὶ Αἰμάν καὶ Ἰδιθούμ τοὺς ἀποφθεγγομένους ἐν κινύραις καὶ ἐν νάβλαις καὶ ἐν τυμπάνοις. ἦδον μὲν οὖν οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος, κατὰ ῥυθμὸν οἶμαί που τὸν ἐγχώριον καὶ τοῖς Ἑβραίων δήμοις ἐντριβῆ συντεθειμένων αὐτοῖς τῶν ψαλμῶν. φασὶ δὲ τοὺς μὲν αὐτῶν συνθεῖναι τε καὶ ᾄσαι δι' ἑαυτοῦ τὸ θεῖον καταλαβόντα νεῶν τὸν θεσπέσιον Δαυὶδ, τινὰς δὲ δὴ πάλιν τοὺς ψαλμωδοὺς ἱερέας ὄντας καὶ ἀγίους καὶ πνεῦμα χάριτος ἔχοντας τῆς προφητικῆς. ταύτη τοι καὶ γεγράφθαι σαφῶς οἱ μὲν τοῦ Δαυὶδ, οἱ δὲ τῷ Δαυὶδ, ἀνατιθέντων τάχα που τῶν γεγραφότων αὐτοὺς ὡς εὐρετῆ καὶ πρώτῳ τῆς ψαλμωδίας τῷ μακαρίῳ Δαυίδ, ἢ καὶ (ὅπερ, ὡς γε οἶμαι, φαίνεται καὶ νοεῖν πρεπωδέστερον) τὴν τῆς ὠδῆς δύναμιν ἀναφέροντες εἰς Χριστόν, ὠνόμασται γὰρ ἐν τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν καὶ Δαυὶδ διὰ τοι τὸ ἐξ αἵματος κατὰ σάρκα γενέσθαι τοῦ μακαρίου Δαυίδ. καὶ γοῦν γέγραπται περὶ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ὡς ἐν ἐσχάτοις καιροῖς μεταγνώσονται καὶ αὐτοί, καὶ κεκλήσονται διὰ πίστεως εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ Χριστοῦ. Καὶ μετὰ ταῦτα, γάρ φησιν, ἐπιστρέψουσιν υἱοὶ Ἰσραὴλ καὶ ἐπιζητήσουσιν Κύριον τὸν Θεὸν αὐτῶν καὶ Δαυὶδ τὸν βασιλέα αὐτῶν.

Ἰστέον δὲ ὅτι οἱ μὲν τῶν ψαλμῶν, ὡς ἤδη φθάσας προεῖπον, σαφῶς τε καὶ ἑναργῶς τὸ τοῦ πάντων ἡμῶν σωτήρος Χριστοῦ λαλοῦσι μυστήριον, οἱ δὲ προσωποποιίας ἐπέχουσι δύναμιν. εἰσφέρεται γὰρ ὁ δὲ τις τυχὸν τὰ ἐφ' οἷς εὖ πέπονθεν ἀνατιθεὶς χαριστήρια καὶ τὴν τῆς αἰνέσεως ἀποπληρῶν θυσίαν· ὁ δὲ πάσχων ὑπὲρ εὐσεβείας διωγμούς τε καὶ θλίψεις καὶ πειρασμούς ὑπομένων καὶ τῆς ἄνωθεν ἐπικουρίας γλιχόμενος· ἕτερος δὲ τις ἀνδρισάμενος καὶ νενικηκῶς καὶ τῆς τῶν ἀνθεστηκότων αὐτῷ κατευμεγεθήσας ἰσχύος· ὁ δὲ τοῖς τῆς ἀμαρτίας καὶ τοῖς τῶν παθῶν χειμῶσιν ἐνισχημένος καὶ παρὰ τοῦ σώζειν εἰδότος τὸν ἔλεον αἰτῶν. εἰσὶ δὲ καὶ οἱ ἀφήγησιν ἔχουσι καὶ διδάσκαλίαν ἐννομωτάτης τε καὶ ἐπεικουῦς πολιτείας, καὶ ὅπως ἂν τις διαβιῶη λαμπρῶς, ἀλλὰ καὶ πραγμάτων ἀρχαιοτέρων εἰς δόξαν Θεοῦ γεγονότων ποιοῦνται τὴν ἀνάμνησιν. ἅπαντα δὲ ταυτὶ πλείστην ὄσιν τὴν ὄνησιν ἐνεργάσεται καὶ τεχνίτας ἀποφανεῖ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν τοὺς ἀκριβεῖς διανοίας ὄμματι τῆς εὐαγοῦς πολιτείας περιαθρεῖν ἐθέλοντας τὴν ὁδόν.